

Kazimierz Kraj

KRYZYS UKRAIŃSKI. NOWE SPOJRZENIE NA WOJNĘ - Z ROSYJSKIEJ PERSPEKTYWY

Wprowadzenie

Wydarzenia na Ukrainie oraz powstała po obaleniu Wiktora Janukowycza sytuacja polityczno-militarna wymaga uważnych obserwacji, analiz oraz wyciągania właściwych wniosków. Wypadki, które nastąpiły podczas operacji przyłączenia Krymu do Federacji Rosyjskiej, bezkrwawy sposób jej przeprowadzenia przez miejscową ludność oraz tzw. uprzejmych ludzi w mundurach¹, powinny być dokładnie przeanalizowane jako nowe sposoby prowadzenia działań wojennych. Ponadto dla wojskowych ważna powinna być analiza operacji wojskowych prowadzonych przez opolczeniów oraz armię ukraińską, a także tzw. bataliony ochotnicze. W niewielkim artykule można skupić się tylko na kilku wybranych zagadnieniach. Badanie rosyjskiego podejścia do prowadzenia wojen nieklasycznych, nieregularnych czy hybrydowych, tzw. *Kleine Kriege* czy przedstawianej poniżej miatieżewoyny, powinno pozwolić na zrozumienie strategii i taktyki rosyjskich działań specjalnych oraz pomóc w stworzeniu narzędzi do ich zwalczania. Współczesna rosyjska, wcześniej radziecka tzw. teoria małej wojny (Michaił Frunze) oraz niekonwencjonalnych działań o charakterze polityczno-militarnym sięga lat dwudziestych ubiegłego stulecia. Szkół wojskowo-politycznych Kominternu, propozycji K. Zwonariewa i M. Drobowa, IV Zarządu NKWD, kierowanego przez generała Pawła Sudopłatowa, oraz lat powojennych, w tym sławnych kursów KUOS oraz

¹ Nazywanych też „zielonymi ludzikami”.

powstania oddziałów (brygad) specjalnego przeznaczenia podległych GRU. Doświadczenia Afganistanu, Wietnamu, Angoli, Mozambiku i innych gorących punktów na kuli ziemskiej, doświadczenia wojen w Czeczenii oraz operacji specjalnych na Kaukazie Północnym doprowadziły do powstania Sił Operacji Specjalnych Federacji Rosyjskiej, których dowództwu w sytuacjach nadzwyczajnych podlegają pododdziały specjalne wszystkich resortów siłowych i służb specjalnych².

Rosyjska myśl wojskowa jest obudowywana i wspierana przez badaczy, takich jak Aleksander Dugin czy Igor Panarin. Ponadto, jak wskazaliśmy w tekście, problematyką zajmują czynni i byli wojskowi w ramach pracy naukowej i publicystycznej w naukowych instytucjach państwowych, jak również w licznych organizacjach o charakterze stowarzyszeń. Tworzą oni zaplecze teoretyczne dla przygotowywania i wdrażania nowych koncepcji prowadzenia wojny, zajmując się uważną i krytyczną analizą koncepcji zachodnich, ze szczególnym uwzględnieniem USA.

Kryzys ukraiński

W mojej ocenie przebieg kryzysu na Ukrainie został dobrze scharakteryzowany w specjalnym numerze ukraińskiego tygodnika „Wiesti”³. W obszernym artykule przedstawiony został przebieg wydarzeń na Ukrainie od przyczyn niepodpisania przez prezydenta Wiktora Fiedorowicza Janukowycza umowy stowarzyszeniowej z Unią Europejską do momentu opuszczenia przez niego Ukrainy. Geneza problemu sięga Wspólnej Przestrzeni Gospodarczej powołanej przez cztery państwa: Białoruś, Rosję, Ukrainę i Kazachstan, która w przyszłości miała stać się strefą wolnego handlu⁴.

W 1919 r., gdy Lenin narzucił Ukrainie swój reżim, podarował jej na osłode kilka rosyjskich prowincji. Historycznie nigdy nie należały one do Ukrainy. Mówię o południowych i wschodnich terenach dzisiejszej Ukrainy. Następnie w 1954 r., arbitralnym kaprysem satrapy Chruszczow ofiarował Ukrainie „podarunek” w postaci Krymu. Ale nawet jemu nie udało się ofiarować Ukrainie Sewastopola, który pozostał miastem odrębnym pod jurysdykcją rządu centralnego ZSRR. [...] Jeśli przypomnimy sobie nietaktowną deklarację prezydenta Busha [starszego – red.] o poparciu dla suwerenności Ukrainy, wypowiedzianej jeszcze przed referendum w tej sprawie, musimy dojść do wniosku, że wszystko to wynika z jednego celu: posłużyć się wszelkimi możliwymi środkami, bez względu na konsekwencje, by osłabić Rosję. [...] I w tej sytuacji „imperialistyczna Rosja” nie uczyniła ani jedne-

² Zob. K. Kraj, *Mała wojna. Radziecka szkoła dywersji i walki partyzanckiej*, „MMS Komandos” 2009, nr 11, s. 48 i n.; idem, *Rzemiosło dywersanta, KUOS – Kursy Doskonalenia Kadr Oficerskich KGB ZSRR*, „MMS Komandos” 2009, nr 4; idem, *Siły specjalne Federacji Rosyjskiej*, „Ochroniarz” 2014, s. 19–23.

³ D. Korotkow, I. Guźwa, *Majdan. Rekonstrukcja*, „Wiesti” 2014, nr 41 (59), 21–27 listopada (wyd. specjalne), s. 8–33.

⁴ Zob. K. Kraj, *O skuteczności polityki Polski wobec Rosji, Ukrainy i Białorusi*, „Krakowskie Studia Międzynarodowe” 2013, nr 4 (X), s. 167–183.

go siłowego ruchu, by powstrzymać ten monstrialny chaos. Bez jednego pomruku oddała 25 mln współobywateli, największą diasporę w świecie. Czy można wskazać w dziejach drugi przykład podobnego pokojowego wydarzenia?⁵

Cytat z *Solżenicyna* w skrócie charakteryzuje skomplikowane podstawy kryzysu ukraińskiego. Nierozwiązywane przez lata problemy wewnętrzne, oligarchizacja władzy, korupcja, obniżanie poziomu życia w porównaniu do krajów sąsiednich, strategiczne położenie Ukrainy oraz wiele innych czynników doprowadziły do obecnej sytuacji. Ze względu na objętość artykułu nie mamy możliwości prześledzenia meandrów polityki UE⁶ wobec Ukrainy i tejeż wobec Unii Europejskiej. Od entuzjazmu wobec integracji z UE widocznego w działaniach administracji Janukowycza do gwałtownego zwrotu po szczycie państw WNP w Mińsku (24–25 października 2014 r.) i późniejszej o trzy dni wizycie w Soczi oraz rozmowach z prezydentem Władimirem Putinem. Janukowycz po tych rozmowach zażądał od UE rekompensat za utratę rosyjskiego rynku w wysokości 160 mld euro, z których 20 mld miało zostać wypłacone od razu⁷. Odmowa podpisania układu stowarzyszeniowego z UE 21 listopada ubiegłego roku jest zrozumiała dla niemieckiej badaczki Ursuli Koch-Laugwitz.

Nie był to zaden kaprys ukraińskiego prezydenta, a jedynie chłodna kalkulacja strat i zysków. Janukowycz doskonale wiedział, że warunki stawiane przez UE mogą szybko doprowadzić jego kraj do gospodarczej zapaści i katastrofy. Możliwej dezintegracji Ukrainy. Reformy, których domagał się od Ukrainy Międzynarodowy Fundusz Walutowy, miały podnieść ceny energii dla gospodarstw prywatnych o 50%, zamrozić i tak już niskie renty, stypendia i jeszcze istniejące przywileje socjalne oraz przewidywały program masowych zwolnień. Owe masowe zwolnienia w eufemistycznym języku MFW były określane jako racjonalizacja zatrudnienia⁸.

Inny niemiecki badacz, Kai Ehlers, za bezpośrednie i bardzo dotkliwe skutki stowarzyszenia Ukrainy z UE uznawał faktyczne sprowadzenie ukraińskiej gospodarki do roli jedynie rynku zbytu dla towarów z UE i przekształcenie tego kraju w zaplecze taniej siły roboczej dla UE⁹.

⁵ J. Dobrzański, *Proroctwo Solżenicyna*, „Przegląd” 2014, nr 26, s. 45; zob. też K. Kraj, *Operacja Krym Anno Domini 2014*, „Bezpieczeństwo. Teoria i Praktyka” 2014, nr 3 (XVI), s. 13–15.

⁶ K. Kraj, *Partnerstwo wschodnie wyzwaniem czy zagrożeniem dla Rosji?*, „Krakowskie Studia Międzynarodowe” 2009, nr 4, s. 241–252; J. Makar, S. Feduniak, *Ukraina wobec polityki Partnerstwa Wschodniego Unii Europejskiej*, „Krakowskie Studia Międzynarodowe” 2009, nr 4, s. 207–216.

⁷ Zob. D. Korotkow, I. Guźwa, *op. cit.*, s. 13; więcej zob. M. Karwas, *Sytuacja na Ukrainie a kwestia bezpieczeństwa międzynarodowego*, „e-Studia nad Bezpieczeństwem i Terroryzmem” 2014, nr 1, s. 16–20.

⁸ U. Koch-Laugwitz, *Ukraine: Protest ohne Projekt*, „Blätter für deutsche und internationale Politik” 2014, nr 3, s. 32.

⁹ K. Ehlers, *Zankapfel Ukraine: Europäische versus Eurasische Union*, „Blätter für deutsche und internationale Politik” 2014, s. 25.

Demonstranci z Majdanu wiedzieli wprawdzie przeciwko komu protestują, ale nie mieli żadnej wizji przyszłości. Ukraiński dylemat – w opinii Ehlersa – polegał na zagubieniu między UE i tworzoną Unię Euroazjatycką¹⁰. Na ten konflikt interesów wyraźnie nakłada się geopolityka i wynikające z niej uwarunkowania i zależności. Wydarzenia w Kijowie w ostateczności doprowadziły do obalenia prezydenta Janukowycza i przejęcia władzy przez siły reprezentowane na Majdanie, których jednym z głównych eksponentów jest Arsenij Jaceniuk – jak się wydaje – faworyt władz amerykańskich¹¹. Przedstawienie szczegółowego przebiegu wydarzeń na Ukrainie, które doprowadziły do obecnego stanu (kwiecień 2015), nie jest podstawowym celem tego artykułu. Należy podkreślić, że są one splotem wewnętrznych nierozwiązanych problemów oraz geopolityki. Toczona na wielką skalę przez wszystkie zainteresowane strony (Ukraina, Rosja, USA, UE, Polska etc.) wojna informacyjna nie pozwala na pełną, obiektywną i zgodną ze wszystkimi kanonami nauki ocenę omawianych wypadków. Przykładem jest np. brak odpowiedzi na pytanie, kto strzelał na Majdanie¹². Przy próbie pełnego rozeznania sytuacji na Ukrainie nie można ograniczać się do czarno-białych scenariuszy i takich komentarzy. Warto sięgać po inne oceny i opinie. Należy np. zapoznać się z poglądami amerykańskiego dziennikarza, publicysty „International Herald Tribune” i londyńskiego „Observera” Williama Pfaffa, który w „Blätter für deutsche und internationale Politik” z września 2014 r. opublikował analizę pt. *Ukraina – amerykańska wojna*¹³. Szczególnie ważne są

¹⁰ K. Kraj, *O skuteczności polityki...*, s. 169–170.

¹¹ M. Karwas, *op. cit.*, s. 20–25.

¹² *Ibidem*, s. 23–25.

¹³ Podaję za tygodnikiem „Przeгляд” z 2014 r., nr 40, s. 46–47. O wydarzeniach na Ukrainie czytaj więcej np.: M. Cielma, *Krymska dziwna wojna*, „Technika Wojskowa” 2014, nr 4, s. 8–15; M. Wrzosek, *Krym. Polityczno-militarne aspekty konfliktu*, „Kwartalnik Bellona” 2014, nr 2, s. 11–26; K. Pilawski, *Bitwa Warszawska 2*, „Przeгляд”, 2014, nr 36, s. 22–25; M. Milczanowski, *Zachód wobec kryzysu politycznego na Ukrainie (2013–2014)*, „Bezpieczeństwo. Teoria i Praktyka” 2014, nr 3, s. 25–38; E. Wolska-Liśkiewicz, *Czeczeński ślad na Ukrainie*, „Bezpieczeństwo. Teoria i Praktyka” 2014, nr 3, s. 39–46; K. Kraj, *Operacja Krym Anno Domini 2014...*, s. 13–24; V. Kravchenko, *Kryzys rosyjsko-ukraiński 2014: przyczyny, charakter, konsekwencje*, [w:] *NATO – Polska – Ukraina. Partnerstwo dla pokoju. 20 lat później*, red. D. Łazarz, D. Szeligowski, Rzeszów 2014, s. 81–88; M. Milczanowski, *USA wobec kryzysu politycznego na Ukrainie 2013–2014*, [w:] *NATO – Polska – Ukraina...*, s. 103–112; B. Dovganyuk, *Reakcja NATO na konflikt we wschodnich obwodach Ukrainy*, [w:] *NATO – Polska – Ukraina...*, s. 113–122; M. Wojnowski, *Terroryzm w służbie geopolityki. Konflikt rosyjsko-ukraiński jako przykład realizacji doktryny geopolitycznej Aleksandra Dugina i koncepcji „wojny buntowniczej” Jewgienija Messnera*, „Przeгляд Bezpieczeństwa Wewnętrznego” 2014, nr 11, s. 58–90; artykuły z „Nowej Europy Wschodniej” 2014, nr 3–4: P. Pogorzelski, *Z Ołeksandrem Żołudem, ukraińskim analitykiem życia gospodarczego, rozmawia Piotr Pogorzelski*, s. 18–22, G. Kaliszuk, *Gorączka na Ukrainie, katar w regionie*, s. 23–27, K. Hignett, *Lekki klaps*, s. 28–29, M. Ehl, *Życie w wygodnej izolacji*, s. 30–32, S. Kordosova, *Skazana na obecność*, s. 37–39, K.O. Lang, *Zmusić poprzez dialog*, s. 40–42, J. Stawiski, *Podpalacz*, s. 43–48, T. Kulakowski, *Bóg małego ekranu*, s. 49–58; M. Kaczmarek, *Rosja – obywatelka świata*, s. 59–64; J. Darczewska, *Anatomia wojny informacyjnej. Operacja krymska – studium przypadku*, OSW Warszawa 2014; artykuły z „e-Terroryzm.pl” 2015, maj (wyd. specjalne): K. Kubiak,

publikacje, będące odstępstwem od głównego nurtu przekazu obowiązującego w Polsce.

Wojna z rosyjskiej perspektywy

Oficjalnymi dokumentami omawiającymi zagrożenia bezpieczeństwa, w tym bezpieczeństwa militarnego Federacji Rosyjskiej są: „Strategia bezpieczeństwa narodowego Federacji Rosyjskiej do 2020 roku”¹⁴ oraz „Wojskowa doktryna Federacji Rosyjskiej”, zatwierdzona przez prezydenta FR 25 grudnia 2014 r.¹⁵ Dokumenty wskazują zagrożenia dla Rosji oraz przedstawiają podejmowane przez nią działania na rzecz zapewnienia bezpieczeństwa narodowego. Nie będziemy ich analizować, gdyż są dokumentami natury ogólnej – strategicznej, a my zajmujemy się nowym rosyjskim spojrzeniem na wojnę. Rosyjscy specjaliści wojskowi analizują zachodnie koncepcje wojen asymetrycznych czy też hybrydowych¹⁶. Z punktu widzenia globalnej polityki, a dokładniej geopolityki najbardziej znanymi w Polsce rosyjskimi badaczami i propagatorami tzw. nowych wojen są profesorowie Aleksander Dugin i Igor Panarin¹⁷. Problematyka koncepcji obydwu uczonych jest niemożliwa do przedstawienia w niewielkim artykule, dlatego odsyłam czytelników do opracowań na ten temat (przyj. 13) i oczywiście do dorobku Dugina i Panarina.

My zajmiemy się poglądami niektórych innych specjalistów, których wpływ na politykę rosyjską jest moim zdaniem równie znaczący (o ile nie większy) jak wyżej wymienionych. Obracają się oni, choć nie wszyscy, na średnich szczeblach struktur władzy, bądź ze względu na swój autorytet są uważnie słuchani w pokojach władzy. Kilka nazwisk: Aleksander Władimirow, Leonid Iwaszow, Władimir Cymbał, Siergiej Komow, Siergiej Czekinow, Siergiej Bogdanow, Władimir Kwaczkow, Tatiana Graczowa czy wcześniejsi teoretycy działań nieregularnych i twórcy nowych koncepcji, jak zapomniany Michaił Drowow czy Stanisław Turło. Współczesne rosyjskie spojrzenie na wojnę kształtowało się od czasów powstania ZSRR. Starano się, z różnym skutkiem, wykorzystać wcześniejsze doświadczenia. Obecnie inspiracji poszukuje się również w dokonaniach emigracyjnych woj-

O potrzebie odrobienia ukraińskich lekcji, s. 39–41; K. Kraj, *Szarża lekkiej brygady cz. II. Rzecz o Polsce i Federacji Rosyjskiej*, s. 4–9, idem *Мятежевойна Владимира Путина*, s. 16–17 oraz *Україна і мятежевойна*, s. 18–28; T. Małyś, *Zapędzeni w „Dzikie Pola”*, s. 29–30; W. Koźmic, *Kroniki Majdanu (wyjątki)*, s. 10–15; idem, *Wot, taka wojna*, s. 31–38; idem, *To nie Twoja wojna*, s. 42–45.

¹⁴ Dekret prezydenta FR nr 537, z 12 maja 2009 r.

¹⁵ Tekst w posiadaniu autora.

¹⁶ Więcej o tych koncepcjach zob. np. S. Rodzik, *Strategie asymetryczne. Analiza terroryzmu i partyzantki*, [w:] *Bezpieczeństwo – zagadnienia*, red. K. Kraj [bd., bm.], s. 119–144.

¹⁷ Zob. M. Wojnowski, *Terroryzm w służbie geopolityki...*, idem, *Aleksander Dugin a resorty siłowe Federacji Rosyjskiej. Przyczynek do badań nad wykorzystaniem geopolityki przez cywilne i wojskowe służby specjalne we współczesnej Rosji*, „Przegląd Bezpieczeństwa Wewnętrznego” 2014, nr 10, s. 11–37; J. Darczewska, *op. cit.*

skowych uczonych, czego przykładem jest wykorzystanie teoretycznego dorobku Jewgienija Messnera. Musimy pamiętać, że wymienieni uczeni, a część z nich to wojskowi praktycy oraz teoretycy (L. Iwaszow, A. Władimirow, T. Graczowa), piastowali szereg ważnych stanowisk dowódczo-sztabowych lub byli pracownikami naukowymi, jak T. Graczowa w Centrum Wojskowo-Strategicznym Badań Sztabu Generalnego Sił Zbrojnych FR. Wszystkich wyżej wymienionych łączy niestandardowe podejście do współczesnych zagrożeń dla Federacji Rosyjskiej oraz zrozumienie dla stosowania nowych technik, technologii i nowych teorii prowadzenia wojny – tak obronnej, jak i zaczepnej. Wszyscy oni zdają sobie sprawę możliwości wojskowych Rosji. Przewodnym motywem ich działania jest praca na rzecz FR: umocnienia jej pozycji na arenie międzynarodowej oraz zapewnienia bezpieczeństwa i przetrwania. Jak pisze generał A. Władimirow¹⁸ „Dlatego obecnie Rosja znajduje się w takim położeniu, w którym jeśli jest szansa zwyciężyć – należy walczyć, jeśli nie ma szans – należy zwyciężyć!” (tłum. własne – K.K.). Według oceny Władimirowa wojna przeciwko Rosji już się toczy. Zachód, w tym USA, podjął już decyzję o totalnej wojnie z Rosją. Smutne w tym wszystkim jest to, że Zachodowi udało się sprawić, że ani sami Rosjanie, ani kierownictwo państwa nie odczuwają, iż przeciwko Rosji prowadzona jest wojna. Sankcje to tylko epizod wojny. Będzie gorzej – w takich sferach jak finanse, ekonomika, sfera informacyjna, łączność telefoniczna, więzy międzynarodowe, turystyka, wymiana kulturalna itd. Ustępstwami nie poprawi się sytuacji. Zbrojna faza tej wojny jest nie do uniknięcia i będzie się toczyć na terytorium Rosji. Trwają poszukiwania *casus belli*. Ukraina, boeingi i sankcje to drobne kamienie na drodze przymuszenia Rosji do wojny. Należy likwidować każdą, nawet potencjalną próbę przewrotu. Wdrożona w Rosji tolerancja i polityczna poprawność – to geopolityczne technologie wojenne dla celów rozbicia kraju. Należy przejść od wolnego rynku do mobilizacji gospodarki. Należy stworzyć Narodową Strategię Rosji, która będzie podstawą wszystkich cząstkowych strategii, bieżącej polityki i współdziałania państwowego¹⁹. Władimirow zdaje sobie sprawę, że Zachód i USA są silniejsze, lecz niepokonanymi byli przecież Napoleon przed marszem na Moskwę, ZSRR przed wojną z Afganistanem, USA przed wojną z Wietnamem i Chiny do wojny z Wietnamem w 1979 r. Historię tworzy nie siła, lecz idea. Według przywoływanego

¹⁸ Aleksander Władimirow (1945), generał major w stanie spoczynku, doktor nauk politycznych, absolwent z wyróżnieniem trzech uczelni wojskowych – specjalność strategiczno-operacyjne kierowanie. Obecnie m.in. prezydent Kolegium Wojennych Ekspertów Rosji, starszy pracownik naukowy RAN, przewodniczący Narodowej Rady Zjednoczenia Narodowe Zgromadzenie Rosji. Autor 6 monografii i ponad 150 publikacji i opracowań poświęconych reformom wojskowym oraz międzynarodowemu i narodowemu bezpieczeństwu. Pracę doktorską napisał pod kierunkiem prof. dr. hab. Siergieja Smulskiego w Katedrze Bezpieczeństwa Narodowego ówczesnej Rosyjskiej Akademii Służby Państwowej przy Prezydencie Federacji Rosyjskiej.

¹⁹ A. Władimirow, *Strategiczeskij piejaż: USA, Rossija i Ukraina, kak storony wojny* (artykuł w posiadaniu autora), s. 4.

generała należy pojąć, że utrata narodowej kultury jest śmiertelna, na kulturę i wykształcenie należy łożyć nie mniej niż na armię. Ważne są etyka, siła, mobilizacja, rozwój, kadrowe i narodowe elity i ich odpowiedni dobór. Patriota to nie ten, który kocha Rosję, ale ten, który potrafi jej służyć i jej bronić. I to robi. Nie należy straszyć świata, lecz go sobą zainteresować. Należy przewencyjnie rozbijać wszystkie możliwe antyrosyjskie alianse²⁰. Powiedzieć kierownictwu Europy, szczególnie Niemiec, Wielkiej Brytanii, Francji, Polski, państwom bałtyckim, Beneluksowi i innym: zostawcie Rosję w spokoju, my wam nie jesteśmy potrzebni. Was ogłupia i rozstawia Ameryka, a wy działacie nierozumnie, jak mali chłopcy²¹.

Podstawą działania Rosji w XXI w., jej strategii, w tym wojskowej, ma być rosyjska idea państwowa. Jest ona wyrażona w pracach wielkich rosyjskich filozofów Lwa Tichomirowa, Nikołaja Bierdiajewa, W. Ilina, Władimira Wiernadskiego, Konstantina Leontiewa i innych. To oni opracowali cywilizacyjną (historyczną, filozoficzną, wartościującą) podstawę Narodowej Idei Rosji. Państwo jest tylko instrumentem zapewniającym przetrwanie narodu²². Celem Rosji, jej narodowej idei jest ochrona rosyjskiego narodu i jego godnego życia, uchronienie i rozwój Rosji jako państwa, cywilizacji i superetnosu²³.

Inną ciekawą postacią zajmującą się nowymi wojnami i zagrożeniami dla Rosji jest pułkownik dr Tatiana Graczowa, której opracowania, często kontrowersyjne, wydawane są w dużych nakładach²⁴. Victor Shnirelman podważa kompetencje politologiczne autorki, która jest doktorem pedagogiki, ale ukończyła Wyższe Kursy Akademii Sztabu Generalnego i pracowała w Centrum Wojskowo-Strategicznych Badań Sztabu Generalnego Sił Zbrojnych FR. Obecnie kieruje katedrą w Akademii Sztabu Generalnego. Ważny jest dla nas fakt, że Graczowa jako nauczyciel akademicki ma wpływ na przygotowywanie kadr wojskowych. Ostatnią wydaną jej książką jest praca pt. *Posljednieje iskuszenije Rossii*²⁵. Nie jesteśmy w stanie omówić całej publikacji, dlatego skupimy się jedynie na kilku aspektach podnoszonych przez Graczową. Autorka, tak jak Władimirow, zadaje pytanie, do jakiej wojny powinna się przygotowywać Rosja. Dla niej również ważne są idee. Etnos i duchowość Rosjan oraz rola Cerkwi w zbliżających się wojennych egzaminach. Rosja powinna zdaniem Graczowej przygotować się do powtórki scenariu-

²⁰ *Ibidem*, s. 4–5. Więcej: idem, *O wojnie na teritorii Rossii* (artykuł w posiadaniu autora).

²¹ *Ibidem*, s. 5.

²² A. Władimirow, *Koceptualnyje osnovy nacyonalnoj strategii Rossii. Wojenno-polityczieskij aspekt* (maszynopis rozprawy doktorskiej), Moskwa 2004, s. 171–172.

²³ Nawiązanie m.in. do poglądów Lwa Gumilowa prezentowanych np. pracy pt. *Etnogeneza i biosfera Ziemi*.

²⁴ Przeciętnie tego typu książki są w Rosji wydawane w nakładach od 3000 do 5000 egzemplarzy. Inaczej sądzi V. Shnirelman w artykule pt. *Chazarnia, Apokalipsis i „Mirowaja Zakulisa”*: *kak priepodawatielnica francusko jazyka brosiła wyzow Zapadu* (artykuł w posiadaniu autora).

²⁵ T. Graczowa, *Posljednieje iskuszenije Rossii. Algoritmy gieopolitiki i strategii tajnych wojn mirowoj zakulisy*, Riazan 2013.

szy z Libii i Iraku. Kupiona przez Zachód część elit władzy w tych krajach przeszła na stronę przeciwnika bądź zdezerterowała, porzucając armię i naród. Lekcja Libii powinna skłonić władze rosyjskie do stymulowania patriotycznego ducha w narodzie. Los Kaddafiego to los każdego, kto obecnie znajduje się u władzy w państwach narodowych i próbuje grać z Zachodem. Rosja musi być przygotowana do wojny partyzanckiej. Graczowa uważa, że z clausewitzowskiej triady: władza – armia – naród zadziałają jedynie armia i naród. Należy więc przygotować naród do przeżycia w czasie początków agresji oraz okupacji, innymi słowy w warunkach ekstremalnych. Opracować dla sił zbrojnych – razem ze strategią prowadzenia wojny tradycyjnej – strategię masowej wojny partyzanckiej i rozpocząć przygotowania do niej. Równocześnie należy rozpocząć przygotowania społeczeństwa do uczestnictwa we wszechrosyjskim ruchu oporu przeciwko zagranicznej interwencji i tworzenie oddziałów samoobrony narodowej²⁶. W koncepcjach Graczowej, w mojej ocenie, wyraźnie widać ślady studiowania przez nią koncepcji miatieżewo-wojny Jewgienija Messnera. Ten białogwardyjski myśliciel wojskowy uważał, że głównymi polami starcia w miatieżewo-wojnie jest człowiek, naród w całości, jego świadomość, jego dusza. Należy się przeciwstawiać procesom rozpadu uznanej hierarchii określonej tradycjami religijnymi, państwowymi i wojskowymi. Innymi słowy, oprócz opracowania koncepcji obrony przeciwko nietradycyjnej wojnie prowadzonej z Rosją można wykorzystać te same metody dla kontrataku. W koncepcjach Graczowej wielką rolę odgrywa wiara, przywiązanie do prawosławia i znacząca w tej sytuacji rola Cerkwi, ważne są też nawiązania do historii Kagana-tu Chazarskiego i koncepcji tzw. chazarii, co nie jest głównym tematem naszego opracowania²⁷.

Kontynuując nasze rozważania na temat rosyjskiego spojrzenia na wojnę, przedstawię zasadnicze elementy koncepcji rosyjskiej wojny informacyjnej. Są nimi: filozoficzna problematyka wojny informacyjnej; bezpieczeństwo informacyjne będące częścią bezpieczeństwa narodowego i globalnego; zasoby informacyjne stanowiące potencjał rządu; pojęcie wojny informacyjnej i informatyzacja konfliktów zbrojnych. Innymi elementami są: walka informacyjno-psychologiczna związana z militarną i patriotyczną edukacją ludności kraju, przygotowanie moralno-psychologiczne członków sił zbrojnych; operacje psychologiczne prowadzone przeciwko ludności i siłom zbrojnym państwa potencjalnego przeciwnika. Ponadto Rosjanie zwracają uwagę na walkę informacyjno-techniczną, przygotowanie personelu do wzięcia udziału w tego typu wojnie oraz problematykę prawa międzynarodowego²⁸. Zagadnieniami opisanymi powyżej zajmują się wymienieni wcześniej S. Czekinow, S. Bogdanow i S. Komow, jeden z pierwszych badaczy tej formy konfliktu.

²⁶ *Ibidem*, s. 333–340.

²⁷ Polemika z poglądami T. Graczowej znajduje się w wyżej przywoływanym artykule, V. Shnirelman, *op. cit.*

²⁸ M. Wojnowski, *Terroryzm w służbie geopolityki...*, s. 77–82.

Niezbędne dla zrozumienia rosyjskich poglądów na współczesne wojny jest zapoznanie się z teorią miatieżewojny Jewgienija Messnera, pułkownika carskiej armii i emigranta. Messner twierdził, że podczas obydwu wojen światowych i wielu wojen lokalnych zrodziła się „ogólnoświatowa rewolucja”. Wojny spłotyły się z buntami, rebeliami, rebelie z wojnami i tak powstała nowa forma konfliktów zbrojnych, którą nazwał „мятежевойна”²⁹ (miatieżewojna). Fenomen ten rozpatrywał z wielu punktów widzenia. Najpierw pod względem psychologicznym. W klasycznych wojnach psychologia walczących armii miała duże znaczenie. W epoce ogólnonarodowych armii oraz ruchów narodowyzwoleńczych czynniki psychologiczne, jego zdaniem, uzyskały znaczenie dominujące. Wojsko narodowe, dla Messnera, to psychologiczny organizm, ruch narodowyzwoleńczy to podwójnie psychologiczne zjawisko. Wojna wojska i ruchów narodowych, to miatieżewojna – wojna psychologiczna. Prowadzenie walki w stylu miatieżewojny (partyzanci, dywersanci, terroryści) przyjmie ogromne rozmiary. Messner przewidywał to już w latach 60. XX w. Doszedł do wniosku, że walki nieregularne mieszają się i splatają z uderzeniami z podziemia organizacji terrorystycznych, grup sabotażowych i rozmaitych pojedynczych ludzi. Trudno klasyfikować i wskazywać ich źródła: czy to zemsta na okupancie, walka o wyzwolenie kraju czy też polityczno-socjalny przewrót. Tę mieszaninę, splątanie ideologii, bezideowego zła i pryncypialnego protestu, a zarazem awantury bez zasad nazwał „мятежом”. Miatieżewojna nie kieruje się określonymi normami czy stereotypami postępowania. Taktyka wojny-rebelii jest elastyczna. Unikaj tego, co silne, bij w słabe punkty. Oczekują cię u bram, to wejdź oknem. Za Mao Tse-tungiem stwierdził, że partyzanci powinni zmieniać miejsce swoich działań, jak woda lub wiatr. Fazy miatieżewojny to: demoralizacja, nieporządek, terror, postępujący werbunek do sprawy rewolucji, przebudowa dusz (stworzenie nowego człowieka), konstruowanie systemu człowieka maszyny. Celem strategicznym tej wojny jest burzenie, dewastowanie struktury. Zburzone państwo nie może być odbudowane, tak jak martwy nie może być przywrócony do życia. Kierowanie wojną to sztuka. Prowadzenie miatieża (rewolucji, rebelii) to także sztuka. Obecnie powstaje nowa sztuka: prowadzenie miatieżewojny. Fundamentalnymi celami tego typu wojny jest zniszczenie morale wrogiego narodu, rozbicie jego aktywnej części (wojska, partyzantki, walczących ruchów narodowych), zniszczenie lub przechwycenie obiektów mających wartość psychologiczną, zniszczenie bądź zajęcie obiektów mających wartość materialną, stworzenie wrażenia zewnętrznego porządku dzięki zdobyciu nowych sojuszników – i spowodowanie tym upadku ducha sojuszników wroga. Strategia tego rodzaju wojny polega na „wzięciu do niewoli” wrogiego narodu. Nie fizycznie, lecz psychologicznie. Należy strącić go z jego ideowych pozycji, wnieść w ducha trwogę i zamieszanie. Utwierdzić w przekonaniu o zwycięstwie naszych idei i na koniec przyciągnąć go do nich. Miatieżewojna to odstępstwo od dogmatów klasycznej sztuki wojennej. To herezja, wojna heretycka, trwająca, dopóki wojna nie oddzieli się od miatieża.

²⁹ Мятёж – rewolucyjne zbrojne rozruchy, zamieszki, powstanie, bunt, rebelia, rokosz.

By zrozumieć, czym charakteryzuje się miatieżewojna, należy odstąpić od ustanowionego przez wieki tradycyjnego pojęcia wojny. Należy zakończyć myślenie, że wojna jest wtedy, kiedy walczą, a pokój, kiedy nie walczą. Trzonem systemu przeciwko tej wojnie główną siłą uderzeniową powinna stać się niewielka, lecz jakościowo silna, doborowa, profesjonalna armia. Zwycięstwo w miatieżewojnie, kierowanie nią w interesie cywilizowanych państw, jest niezwykle trudną strategiczną sztuką. Należy posługiwać się określonymi dla tej wojny prawidłami, które nie zostały systemowo opracowane. Brak teoretycznych wykładów o miatieżewojnie. Wiedza o niej nie jest zgłębianą i prawa jej funkcjonowania są nieznaną. Poprzez badanie partyzanckich i przeciwpartyzanckich wojen, doświadczenia w walce z politycznym i wojennym bandytyzmem oraz terroryzmem można stworzyć dostatecznie jasną i precyzyjną naukę, jak zwyciężyć w tej wojnie – na wszystkich jej poziomach, poczynając od politycznego, strategicznego, a skończywszy na taktycznym³⁰. Rozwój wydarzeń na Krymie, ale również w Doniecku, Ługańsku czy Charkowie, pokazuje zastosowanie elementów koncepcji Jewgienija Messnera, jak również specjalnych operacji psychologicznych wojny informacyjnej czy tzw. strategicznej zaczepnej operacji informacyjnej³¹.

„Rosyjska doktryna”

Jest to całościowa koncepcja, będąca dla współczesnej Rosji programem społeczno-politycznych przekształceń, mająca duży stopień konkretyzacji – nazywana jest dynamicznym konserwatyzmem. Opracowana została przez zespół 42 uczonych-ekspertów oraz wsparta przez 21 konsultantów. Pierwszy raz opracowanie zostało przedstawione w grudniu 2005 r. w Grecji. Miało to miejsce podczas forum „Rosyjski tydzień na Korfu”. Autorzy, przygotowując rosyjską doktrynę, opierali się na trzech scenariuszach przyszłości Rosji. Pierwszy z nich mówił o rozpadzie kraju na części, które ogłoszą suwerenność. Drugi wskazywał na stagnację na dotychczasowych warunkach, utrzymywanie chwiejnej równowagi. Trzeci mówił o skokowym przejściu władzy do ideologii odpowiadającej tradycyjnym, sprawdzonym przez wieki zasadom rosyjskiej cywilizacji. Ten przeskok

³⁰ Por. K. Kraj, *Wojny asymetryczne czy miatieżewojna Jewgienija Messnera zagrożeniem dla bezpieczeństwa w XXI wieku*, „Bezpieczeństwo. Teoria i Praktyka” 2012, nr 3, s. 33–39; idem, *Україна і мятєжевойна*, „e-Terroryzm.pl” 2014, nr 7, s. 11–21; M. Wojnowski, *Terroryzm w służbie geopolityki...*, s. 73–77. M. Wojnowski niesłusznie zawęża pojęcie miatieżewojny do pojęcia buntu. Bunt to protest, spontaniczne wystąpienie przeciwko władzy. Ale raczej krótkotrwałe. Słowo мятєж w języku rosyjskim ma wiele znaczeń. Bunt czy żywiołowe powstanie to tylko jedno z nich. Zob. też J. Tomasiewicz, *Od skrytobójstwa do miatieżewojny. Ewolucja terroryzmu politycznego w Europie – aspekty ideologiczne, taktyczne i organizacyjne*, „Przegląd Bezpieczeństwa Wewnętrznego” 2014, nr 11, s. 115–136. J. Tomasiewicz, tłumacząc ideę miatieżewojny, również koncentruje się na słowie „bunt”.

³¹ M. Wojnowski, *Terroryzm w służbie geopolityki...*, s. 82–87; K. Kraj, *Operacja Krym Anno Domini 2014...*, s. 23–24.

mógł być, w założeniach autorów, wynikiem jakiegoś kataklizmu. Całościowe omówienie rosyjskiej doktryny wykracza poza ramy naszego opracowania. Niemniej jest to kompletny program przebudowy Rosji we wszystkich sferach jej działalności: począwszy od duchowego, poprzez ekonomiczny, społeczny, państwowotwórczy, po prawny czy socjalny³².

Jedna z części „rosyjskiej doktryny” jest poświęcona narodowej doktrynie wojennej (wojskowej). Celem każdej wojny jest przejęcie władzy oraz likwidacja obronnego i demograficznego potencjału przeciwnika. Współcześnie, zdaniem autorów, agresor osiąga to różnymi środkami. Jednym z nich jest skryty atak przy wykorzystaniu kompradorskiej elity, która została podporządkowana i uzyskała władzę dzięki agresorowi. Jeśli rezultaty nie zadowolą zainteresowanego, następuje kolejny etap, bardziej radykalny: aksamitna rewolucja lub zbrojna agresja, po której władzę przejmuje reżim okupacyjny, grzebiący państwo i naród. Specyfiką współczesnej wojny jest sieciowy charakter, szerokie wykorzystanie środków niemilitarnych (niezbrojnych) i globalność³³ – ta ostatnia cecha jest związana z tezą sformułowaną w po 11 września 2001 r. Krótko mówiąc globalna wojna oznacza, że kto nie z nami (USA), ten z terrorystami. Podmiotami wojny są nie tylko państwa, ale i międzynarodowe sieci posiadające swoje komórki we wszystkich państwach świata, co automatycznie włącza je w orbitę wojny – która obejmuje nie tylko terytoria, ale wszystkie sfery przestrzeni: kontynenty, morza, przestrzeń powietrzną i kosmos. Zdaniem autorów jednym z celów napadu z kosmosu może stać się Rosja. Zaś Stany Zjednoczone poprzez rozbudowywany system obrony przeciwrakietowej i panowanie w kosmosie chcą sobie zapewnić dominację³⁴.

Współczesna wojna ma charakter totalny. Totalność wojny związana jest z obejmowaniem przez nią całej działalności człowieka. Wojna postindustrialna charakteryzuje się tym, że każdy (również cywil) jest żołnierzem, celem wojny jest pełna anihilacja władzy politycznej i wrogiego państwa. Rozbicie państwowości i władzy politycznej powoduje automatycznie sparaliżowanie sił zbrojnych. Dzisiejszy konflikt ma charakter zbliżony do wojny domowej. Zakłada pełną polityczną likwidację przeciwnika. Kolejne współczesne wojny będą prowadzone według następującego algorytmu: oprócz silnego nacisku na froncie, należy obalić przeciwstawiający się podmiot polityczny (państwo) od środka. Innymi słowy w trakcie wojny należy uwolnić się od przeciwstawiającej się strony, a potem narzucić swoją wolę temu, co pozostało z przeciwnika³⁵. Jeśli wojny były poprzednio prowadzone z przestrzeni fizycznej, na lądzie, morzu czy w powietrzu, to zimna wojna przeniosła ten fenomen do innej przestrzeni. Starcie odbywało się w sferach: mentalnej, politycznej, informacyjnej oraz psychologicznej. Wojnę tego typu Związek Radziecki przegrał, ponieważ błędnie sądził, że rozstrzygnięcie następuje

³² *Russkaja doktrina*, red. A.B. Kobiakow, W.W. Awierianow, Moskwa 2008.

³³ *Ibidem*, s. 360–361.

³⁴ *Ibidem*, s. 361–362.

³⁵ *Ibidem*, s. 363.

w wyniku użycia sił zbrojnych³⁶. Jak piszą autorzy doktryny, po takich epokach w historii wojen jak rzemieślnicza, manufakturowa oraz maszynowa, nastąpiła era wojny informacyjnej. We współczesnej wojnie żołnierzem mogą być czarna wdowa, beznogi inwalida, gawroche, bezdomny. Każdy, kto może dysponować środkami wpływu na przeciwnika. A także każdy, na kogo może wpływać przeciwnik. Odparcie takiego wpływu jest równoznaczne z klasyczną obroną³⁷.

Cechą charakterystyczną współczesnej wojny jest też jej przedłużający się charakter. Prolongata wojny. Niemożliwość doprowadzenia do rozstrzygającego starcia czy decydujących operacji. Przykładami są konflikty w Iraku i Afganistanie, podczas których nastąpiły „rozstrzygające” starcia, lecz nie zakończyły to wojny. Konflikt – zgodnie z nowymi prawidłami – rozgorzał. Stał się krokiem do długoletniej wojny na całkowite wyniszczenie³⁸. Armia atakującego staje we współczesnej wojnie naprzeciwko rozwijanej drugiej linii obrony przeciwnika. Wojna przybiera formę walk partyzanckich oraz działalności terrorystycznej. Atakujący ma przeciwko sobie front, gdzie działają setki partyzantów, tysiące terrorystów i miliony prowadzą sabotaż. Autorzy doktryny nawiązują do przedstawianych powyżej koncepcji Messnera. Decydujące znaczenie we współczesnej wojnie mają nie mechanizmy mobilizacyjne sztabu generalnego sił zbrojnych, ale narodowa gotowość do totalnej mobilizacji w każdych warunkach, nawet pełnej okupacji przez przeciwnika oraz likwidacji państwowości. Wojna nadal nie jest w takich warunkach przegrana. Należy opracować właściwą strategię oraz metody przeciwdziałania i ataku. Należy zrozumieć, że współczesna wojna, tak jak ta prowadzona w przestrzeni fizycznej, ma swoją strategię oraz własną sztukę operacyjną. Rosja powinna więc stworzyć i doskonalić sztukę prowadzenia tego typu wojny, ponieważ jest ona już prowadzona w przestrzeni mentalnej, psychologicznej czy informacyjnej. Obiektami napadu w tego typu konflikcie jest świadomość – elit i narodu – ich stan psychologiczny oraz środki informacji masowej. Agresja realizowana jest poprzez zajęcie przestrzeni politycznej, prawnej, informacyjnej, psychologicznej i socjalnej.

Innym środkiem walki jest korumpowanie rządzących politycznych elit, denacjonalizacja władzy w atakowanym państwie. Kształtowanie antypaństwowych oraz antywojskowych nastrojów, co powoduje rozerwanie niezbędnej do sukcesu w wojnie jedności narodu z armią. Szerzenie jako normy stereotypów i obrazu życia odpowiadających interesom agresora, co powoduje przekształcenie narodu w masę zdezorientowanych niewolników. Wprowadzenie do współżycia społecznego egoizmu i indywidualizmu, dla celów atomizacji (anomii) i wprowadzenia chaosu w społeczeństwie. Poderwanie tradycyjnych form współpracy zespołowej. Dezintegracja społeczeństwa i rozniesienie pomiędzy politycznymi, socjalnymi czy etnicznymi grupami społecznymi konfliktów doprowadzających do rozerwania klasycznej triady władza – armia – naród, co stanowi o powodzeniu w dowol-

³⁶ *Ibidem*, s. 364.

³⁷ *Ibidem*, s. 365.

³⁸ *Ibidem*.

nej wojnie. Należy również pozbawić atakowane społeczeństwo narodowej idei, podjąć wszelkie działania niepozwalające atakowanemu na stworzenie jednoczącej w walce idei, programu pokazującego perspektywy rozwoju narodu i państwa³⁹. Obiektem agresji w omawianej wojnie jest również religijna świadomość społeczna, społeczna moralność oraz tradycyjny system religijny. Celem interwencji w przestrzeni duchowej jest jej zajęcie (okupacja) poprzez dezintegrację, likwidację tradycyjnej infrastruktury religijnej, wprowadzenie i rozprzestrzenianie nietradycyjnych wyznań oraz podsycanie konfliktów między- i wewnątrzreligijnych. Przykładem dla autorów doktryny jest wojna domowa w Jugosławii, do której doprowadził właśnie rozniecony konflikt religijny⁴⁰.

Podsumowanie

Ukraińskie wypadki, szczególnie od czasu bezkrwawego przejścia Krymu, powstania Donieckiej i Ługańskiej Republik Ludowych i prowadzonej w odpowiedzi tzw. operacji antyterrorystycznej, postawiły zasadnicze pytanie – jak będą wyglądały przyszłe wojny? Potwierdziły również, że nadal ważne jest posiadanie stref wpływów, o które będą toczzone starcia nie tylko mające charakter dyplomatyczny, ale będące nadal dyplomacją, tylko przy zastosowaniu innych środków (miałeżewojna). Omawiane zdarzenia powodują, że powinniśmy przewartościować nasze podejście do wojny i *casus belli* czy roli czynników politycznych w prowadzonych działaniach. Operacja Krym oraz doniecka i ługańska pokazują skoordynowanie działań organów państwa, środków masowego przekazu, opolczenców, mas buntowniczych (wg Messnera) i rolę kluczowych polityków (Władimir Putin) w dziele prowadzenia dyplomacji nowego typu.

Analiza wydarzeń na Ukrainie pokazuje, w mojej ocenie, że Rosja przyswoiła i rozpracowała, ale i praktycznie wykorzystwała koncepcję Messnera oraz własnych myślicieli wojskowych i geopolitycznych, teoretyków wojen informacyjnych oraz swoje doświadczenia historyczne w tym zakresie. Powstaje podstawowe pytanie, co w wojnie przyszłości będzie najważniejsze – bezideowe technologie i technika czy też idea, wokół której będzie się koncentrować, aspekty psychologiczne, konfrontacja informacyjna, uniwersalność jej stosowania i sprawność sił specjalnych, które np. na Krymie skutecznie odcięły łączność dwudziestotysięcznego garnizonu ukraińskiego z dowództwem. Ten jeden element sparaliżował ewentualną ukraińską kontrakcję, gdyż jak stwierdził Władimir Putin – wojsko nie przyjmuje rozkazów z telewizora⁴¹.

Szczegółowe interdyscyplinarne naukowe badanie wydarzeń na Ukrainie, odarte z otoczki ideologicznej (rusofobia) może dać odpowiedź, co faktycznie się

³⁹ *Ibidem*, s. 367–368.

⁴⁰ *Ibidem*, s. 368.

⁴¹ Wypowiedź z filmu dokumentalnego *Krym. Droga do ojczyzny*, wyemitowanego przez telewizję Rossija 1 w maju 2015 r.

wydarzyło, odtworzyć przebieg wypadków oraz umożliwić skonstruowanie narzędzi obronnych przed mało znanymi do tej pory metodami działań alternatywnej dyplomacji, wojny nie-wojny. Badacze nie powinni ograniczać się jedynie do współczesności, ale dokładnie przeanalizować rosyjskie (radzieckie) teorie oraz praktykę działań nieregularnych, partyzanckich, aktywnych operacji wywiadowczych, doświadczenia GRU, ale również KGB w tym względzie. Sięgać należy do lat 20. ubiegłego stulecia, dorobku w tym zakresie Kominternu i rosyjskich emigracyjnych badaczy tych problemów, którzy przegrali pierwsze asymetryczne starcie z władzą wyłonioną przez nieliczną, ale niestandardowo działającą partię bolszewicką. Naszym wnikliwym studiom powinny podlegać, oprócz oficjalnych dokumentów, koncepcje prezentowane przez najbardziej znanych i kontrowersyjnych uczonych, takich jak Dugin czy Panarin. Jedną z nich jest „rosyjska doktryna”, która stanowi kompleksowy program przebudowy Federacji Rosyjskiej i w mojej ocenie widać, że jej założenia są realizowane przez władze rosyjskie. Przykładem – przebudowa wojsk specjalnych. Warto śledzić działalność wielu społecznych organizacji i fundacji działających na rzecz odrodzenia Rosji. Podstawą do dokonania prawidłowej oceny postępowania w polityce zagranicznej czy obronnej Rosji jest przyjęcie założenia widocznego we wszystkich przedstawionych w artykule koncepcjach: że wojna przeciwko Rosji jest toczona bez przerwy i nie w przestrzeni fizycznej. Dlatego działania Rosji są jedynie odpowiedzią na kontynuowaną bez przerwy od upadku ZSRR agresję wobec Rosji. Jej celem jest doprowadzenie do upadku Federacji Rosyjskiej, jedynej opoki przeciwstawiającej się budowaniu przez USA jednobiegunowego świata, w którym jedynym arbitrem i decydem będą Stany Zjednoczone.

Pamiętajmy, że już w 1998 r. podczas konferencji w Akademii Wojennej Sił Lądowych USA wyciągnięto wniosek, że Stany Zjednoczone nie mogą zostać pokonane w wyniku ataku symetrycznego. Natomiast mogą ulec napaści asymetrycznej. Dokument „Joint Vision 2020” uznawał konieczność sprostania zagrożeniom asymetrycznym za jedno z podstawowych wyzwania dla armii USA⁴². W mojej opinii rosyjskie koncepcje starcia asymetrycznego (miatężewoyny, strategicznej zaczepnej operacji informacyjnej) są bardziej holistyczne, uniwersalne i czerpią nie tylko z czystego dorobku rosyjskiego (radzieckiego), ale również z doświadczeń narodów Azji.

The Ukrainian crisis. The new view on the war – from the Russian perspective

The author in the article represents some Russians opinions on the war. He presents, how Russia used its knowledge and experience to conduct unconventional military operations. The author's another objective was to raise awareness of the necessity for the recognition and research on military concepts which originate and develop in the Russian Federation.

Key words: Ukraine, hybrid war, turmoil war (myatezhevoyna), asymmetric war, conflict, crisis, Russian doctrine

⁴² Więcej zob. P. Gawliczek, J. Pawłowski, *Zagrożenia asymetryczne*, Warszawa 2003, s. 21–23.